

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ
ЗА РАЗВИТИЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ВОДНИЯ СЕКТОР
ДО 2015 Г.

М а й 2 0 0 4

СЪДЪРЖАНИЕ

Списък на основните термини	4	6
ВЪВЕДЕНИЕ	7	
ПЪРВА ЧАСТ	9	56
I. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И ВРЪЗКА С ДРУГИ ДОКУМЕНТИ	9	13
1. Основни принципи	9	10
2. Хармонизация с други национални стратегии и програми	10	13
II. ИЗВОДИ ОТ АНАЛИЗА НА СЪСТОЯНИЕТО НА ВОДНИЯ СЕКТОР	14	21
1. Достижения и силни страни	14	16
2.. Проблеми и слаби страни	16	19
3. Възможности	19	20
4. Заплахи	20	21
III. SWOT-АНАЛИЗ НА ВОДНИЯ СЕКТОР	21	24
IV. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ	25	28
1. Дългосрочна стратегическа цел на страната в областта на водния сектор	25	26
2. Цели и индикатори	26	28
V. ПОЛИТИКИ И ПРИОРИТЕТНИ ДЕЙНОСТИ В ОБЛАСТТА НА ВОДНИЯ СЕКТОР	29	55
1. Политика по управление на водите на основата на естествените речни басейни	29	39
2. Политика по собствеността	39	44
3. Политика за управление и стопанисване на публичната инфраструктура в областта на водите	44	45
4. Политика по финансиране	45	48
5. Приоритетни действия за реализация на политиките	49	55

VI. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА	56	
ВТОРА ЧАСТ	1	93
I. СЪСТЯНИЕ НА ВОДНИТЕ РЕСУРСИ	1	38
II. ИНСТРУМЕНТИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПОЛИТИКИТЕ В ОБЛАСТТА НА ВОДНИЯ СЕКТОР	39	53
III. АНАЛИЗ НА ОТРАСЛИТЕ И ЕЛЕМЕНТИТЕ ВЪВ ВОДНИЯ СЕКТОР	54	93

СПИСЪК НА ОСНОВНИТЕ ТЕРМИНИ

Воден сектор е секторът, чрез който се осъществява политиката за осигуряване на вода за населението и икономиката на страната.

Отрасъл във водния сектор е отделна област на стопанската дейност, която ползва природна вода и/или генерира отпадъчни води.

Услуги във водния сектор са всички услуги, предоставяни от държавата за домакинствата, обществените институции или за всяка икономическа дейност, свързани с осигуряване на вода като природен ресурс и осигуряване на заустването на отпадъчните води.

Басейново управление на водите е интегрираното управление на водите на основата на естествените речни басейни.

Възвращаемост на разходите за водни услуги е пълното възвръщане на разходите за предоставяне на водните услуги включително разходите за ресурса и опазване на околната среда.

Икономически регулатор на водния сектор е регулиране на цената на водната услуга чрез таксите за водоползване и таксите за замърсяване на водите.

Водоснабдителна система е съвкупност от довеждащи и разпределителни водопроводи и съоръжения, чрез които се извършва добиване на природни води, пречистване и/или обеззаразяване до необходимите качества и доставяне до потребителите.

Канализационна система е съвкупност от канализационни проводни, колектори и съоръжения чрез които се извършва отвеждане на отпадъчните води, пречистване до необходимите качества и заустването им в съответния воден обект.

Хидромелиоративна система е съвкупност от съоръжения, технически средства и оборудване за добиване, съхраняване, доставка и разпределяне на водата за напояване на земеделските култури и за събиране и отвеждане на излишни води от преовлажнени земеделски земи с цел поддържане на подходящ водновъздушен режим на почвата.

Хидроенергийна система е система от съоръжения за използване на енергията на водата.

Трансгранични води са повърхностни или подземни води които обозначават, пресичат или се намират на границата между две или повече държави; случаите когато трансграничните води се вливат пряко в морето, тези трансгранични води завършват в права линия, пресичаща устието им между точките, намиращи се върху линията на ниската вода по бреговете им.

Воден обект е постоянно или временно съсредоточаване на води със съответни граници, обем и воден режим, в земните недра или в естествено или изкуствено създадени форми на релефа, включително реки, коригирани реки, устия на реки, дерета, водохранилища, заедно с

принадлежащите им земи, както и вътрешни морски води и териториалното море.

Питейно-битовото водоснабдяване на населените места и селищните образувания е приоритетна хуманитарна дейност предназначена за задоволяване на основни жизнени потребности на населението.

Глобално изменение на климата е изменение на климатичните фактори въздействащи върху естествения хидрологичен цикъл.

Водни ресурси са повърхностни и подземни води, намиращи се във водните обекти, които се използват или могат да бъдат използвани.

Водностопански отношения са отношенията възникнали в процеса на дейностите на лицата, свързани с ползването, възстановяването опазването на водите и водните обекти.

Възобновяеми ресурси са ресурсите, които естествено се възстановяват или чрез специални дейности могат да бъдат изцяло или частично възстановени и за които се счита за доказано, че се възстановяват с темпове, съпоставими с темповете на тяхната експлоатация.

Влажна зона е район включващ езера, блата, мочурища, торфища или други водни площи, независимо дали са естествени или изкуствени, постоянни или временни с вода която е статична или течаща, прясна, полу-солена или солена, включително морска вода, чиято дълбочина или отлив не прехвърля 6,0 м.

Добра земеделска практика е земеделска практика, която осигурява устойчиво земеделие и осигурява опазването на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници.

Еутрофикация е обогатяване на водата с азотни и фосфорни съединения, при което се предизвиква усилен растеж на водорасли и други форми на висша водна растителност и като резултат се поражда нежелано нарушаване на равновесието на намиращите се във водата организми, както и влошаване на качеството на водите.

Замърсяване е прякото или непряко въвеждане в резултат от човешка дейност във въздуха, водата или земята на вещества или топлина, които могат да бъдат вредни за човешкото здраве или за качеството на водните екосистеми или на сухоземните екосистеми, директно зависещи от водните екосистеми. То има за резултат щети върху материалната собственост или влошава състоянието или пречи на местата за отдих и развлечения или други легитимни начини за използване на околната среда.

Заустване на отпадъчни води е въвеждане във водните обекти с отпадъчни води на топлина и вещества, които са в обхвата на тази наредба, с изключение на: а) изхвърляне на материали от драгажна дейност; изхвърляния от кораби в териториалните води на течни и твърди отпадъчни материали; б) изхвърляне от кораби в териториални води на течни и твърди отпадъчни материали.

Изкуствен воден обект е повърхностен воден обект, създаден чрез дейността на човека.

Водоползване е водочерпене, когато водата се отнема от реки, повърхностни или подземни резервоари и се връща след употреба в естествения воден обект, консумиране, когато водата се черпи, но не се връща в обекта и не е на разположение за последваща употреба и ползване, когато употребата ѝ на място за навигация риболов; рекреационни цели; обезвреждане на отпадни води или за производство на хидрокинетична енергия.

Индивидуални емисионни ограничения са стойностите за веществата и показателите за качество на отпадъчните води, определени в разрешителните за ползване на водните обекти за заустване на отпадъчни води.

Комплексно разрешително е индивидуален административен акт, предоставящ разрешение за експлоатация на определена инсталация или на дадена част от нея при определени условия, които гарантират съответствието на инсталацията с изискванията на глава седма. Едно разрешително може да се отнася до една или повече инсталации (или до части от различни инсталации), които са разположени на една и съща площадка и са експлоатирани от един и същ оператор.

Силно модифицирано водно тяло е повърхностно водно тяло, съществено видоизменено в резултат от физични промени от човешка дейност.

Управление на водите - включва дейностите по използване, опазване и възстановяване на водите, както и дейностите по предпазването от вредното им въздействие.

ВЪВЕДЕНИЕ

Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор (НСУРВС) предвижда обществено отговорна, планова, открита и предсказуема политика в областта на управление на водите, тяхното рационално, ефективно и пестеливо използване и справедливото им разпределение за населението и икономиката на страната, както и опазването и възстановяването на качеството на водните ресурси.

Управлението на водният сектор¹ е установяване на такова управление на водите, чрез което да бъдат задоволени потребностите от вода в необходимото количество и качество както за осигуряване на живота и здравето на населението, така и за производството на селскостопанска продукция за промишлеността, транспорта и енергетиката, при осигуряването на условия за възпроизводството и развитието на водните екосистеми.

Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор е рамкова стратегия за интегрирано управление на водите в духа на Рамковата директива на ЕС за политиката на общността в областта на водите..

При разработването на НСУРВС са отчетени резултатите и изводите от направеното в изпълнение на предишните стратегически и програмни документи, както и направените за целта проучвания и анализи, свързани с решаването на проблемите за управление на водите и целия воден сектор. В Стратегията са взети предвид: ангажиментите на страната ни свързани с присъединяването към Европейския съюз и свързаното с това управление на трансграничните води при защита на националните интереси; осигуряването на вода на всички граждани и стопански субекти; осигуряване на социално поносима цена на предоставяните услуги за населението; постиженията и проблемите в други области, свързани с водния сектор.

Предлаганата стратегия е в съзвучие с направените заключения на 12-тата сесия на Комисията на ООН по устойчиво развитие проведена от 14 до 30 април 2004 г., които акцентират върху необходимостта от по-големи усилия в световен мащаб за постигане на целите на ООН на хилядолетието по отношение на водата, санитарните условия и населените места, и по-конкретно:

- постигане на целите на интегрираното управление на водните ресурси до 2005г. и 2015 г. и особено разработването на национални планове за интегрирано управление на водите;
- взаимовръзката между водите като ресурс и санитарните мерки в цялостния контекст на управлението на природните ресурси и важността

---

¹ по смисъла на Рамковата директива за водите на ЕС

на взимане на решения в тази област, съобразени с технологичните, културните и финансови характеристики на отделните страни;

- включването на проблемите на управлението на водите, отпадъчните води и населените места в националните стратегии за развитие.

А. ПЪРВА ЧАСТ

I. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И ВРЪЗКА С ДРУГИ ДОКУМЕНТИ

1. Основни принципи

Република България е възприела основните начала и принципи на политиката за управление на водите, поставени с Директива 2000/60/ЕС на Европейския парламент и на съвета, установяваща рамката за действията на Общността в областта на политиката по отношение на водите.

При формулиране на основните принципи за осъществяване на рационалното използване на водните ресурси Р.България се ръководи изцяло от поставената цел за постигане на максимално съответствие между провежданата политика на управление на водите в страната и възприетите принципи на устойчива политика за водите на Европейската общност, залегнали в ДИРЕКТИВА 2000/60/ЕС, а именно:

- Провеждане на координирана и интегрирана политика за водите в Република България на ниво министерства с ясно разписани отговорности в съответствие със сроковете и изискванията на Рамковата Директива по водите с цел възприемане и доразвиване на общи принципи и структури за опазване и постигане на устойчиво използване на водите;

- Осигуряване на подходяща координация между отделните министерства и със съседните страни за контрол в речните басейни на трансгранични въздействия от използването на водите. По този начин страната ще отговори и на задълженията, които е поела по международни конвенции за опазване и използване на трансгранични водни течения, както и за опазване на пряко зависимите от тях водни екосистеми, сухоземни екосистеми и влажни зони;

- Определяне на речния басейн като основна единица за съвместно управление на водните ресурси (повърхностни и подземни).

- Постигане на устойчиво водоползване и опазване на водните ресурси при спазване на принципа за подобряване на екологичното състояние на повърхностните води и осигуряване на добро състояние на подземните води;

- Предприемане на превантивни действия, за приоритетно отстраняване на екологичните щети при техния източник

- Пълно въвеждане на принципа “замърсителят плаща” и възвращаемост на пълните разходи за услуги във водния сектор, включително разходите за опазване на околната среда и за ресурса води;

- Въвеждане на икономически регулатори, целящи насърчаване на устойчивото използване на водите и водната среда;

- Спазване на принципите за солидарност и зачитане на обществения интерес чрез осигуряване на съгласувани действия и сътрудничество на всички нива на управление;
- Информационна обезпеченост и включване на широката общественост, включително потребителите на водни услуги в процесите на обсъждане и вземане на дългосрочни решения и при приемане на програми за действия;
- Интеграция на принципите за опазване на водите и устойчивото им ползване в различни области като енергетика, промишленост, селско стопанство, рибовъдство, регионална политика, туризъм и др.;
- Създаване на механизми за насърчаване използването на новите технически постижения за икономично потребление на води и подобряване ефективността на съществуващите водностопански системи и съоръжения.

Тези фундаментални принципи намират място и са в основата на настоящата Национална стратегия и са естествено продължение на провежданата от Република България политика в областта на водите.

Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор е съобразена и с изискванията на дъщерните директиви на ЕС в областта на водите, както и на други директиви, имащи отношение към водния сектор, по които Правителството е поело ангажменти в рамките на преговорите по глава "Околна среда":

Правителството на страната работи за постигането на икономически и социален просперитет, изискващ предотвратяването на водни кризи и рискове за здравето на хората. То активно преследва тази цел като застъпва каузата за устойчиво управление на водите във всички европейски и международни организации и техните органи, в рамката на международните конвенции и посредством двустранно сътрудничество с други страни.

Усилията на страната в областта на водите се ускориха и бяха насърчени от възможностите за присъединяване към Европейския съюз, както и възможностите за предоставянето на директна финансова помощ чрез инструментите за предприсъединяване – ИСПА и САПАРД, а на по късен етап структурните и кохезионен фондове на съюза.

2. Хармонизация с други национални стратегии и програми

През 1997 г. българското Правителство прие **Стратегия за единно управление на водите в Република България – институционални аспекти**. В стратегията бяха набелязани главните цели за устойчива политика -: осигуряване на води за питейно-битови нужди, за рекреация, за балнеолечение; осигуряване на води за производствени нужди на индустрията и енергетиката, за напояване и др. , опазване на околната

среда и водните екосистеми, ограничаване на въздействията от наводнения и задушавания.

В стратегията бе отчетено, че конкуренцията между водоползвателите в условията на пазарна икономика, може да оцети околната среда и социално ориентирани водоползвания, поради което междуотрасловият им баланс е възложен на регулиране от страна на държавата.

Отразено бе, че още два аспекта са съществено важни за управлението на водите. Това са: отчитането на икономическата ценност на водата, като природен ресурс и информационното обезпечаване на нейното управление, които трябва да намерят своето място в структурите и механизмите за рационалното управление на ресурса.

Основните принципи, на които бе предвидено да се базира управлението на водите в Република България са: интегрирано управление - комплексност, екологосъобразност, ефективност, приоритетност; речният басейн - основна единица при управлението на водите; йерархичност на управлението; алтернативност и ефективност на управлението; законодателно съответствие на приетите принципи за управление; информационна обезпеченост; научно обслужване и прилагане на системен подход; участие на обществеността и органите на местното самоуправление.

За постигането на горните цели и принципи за управление на водите бе прието:

1. Единно управление на национално ниво за природния ресурс "вода". Единното управление следва да гарантира балансиране интересите на водоползвателите и да координира общата политика по водите с министерствата и ведомствата, ползващи ресурса за своята дейност.

2. Определяне на единно управление на водите на ниво речен басейн или група речни басейни. Споровете и трансферите на вода между речните басейни се решават от държавния орган на национално ниво.

3. Нивото "Водостопанска система" се управлява по икономически закони, но в рамките, установени от басейновото ниво при спазване на принципите на ефективно, рационално, пестеливо и комплексно използване на водните ресурси.

Приета е схемата за обособяване на функциите по водите в три групи: функции по управление на количеството и качеството на водите; функции по управление на водостопанските системи и съоръжения; координиращи и консултативни функции.

Съгласно новата концепция, лансирана в стратегическия документ от 1997 г. Министерството на околната среда и водите провежда държавната политика в областта на интегрираното и устойчиво управление на водите в количествен и качествен аспект, координира, регулира, балансира и контролира отрасловите и териториални политики

свързани с водите, с цел задоволяване на потребностите и запазване на водното богатство за следващите поколения.

Отрасловите министерства, териториалните общности и стопанските структури осъществяват функции свързани с използването на водите в рамките определени от Общата стратегия и политика на Министерство на околната среда и водите.

За реализиране на пълноценно управление, основано на демократични принципи и участие на обществеността се създават и съответните органи с координиращи и консултативни функции.

В изпълнение на поставените задачи от Стратегията от 1997г. за единно управление на водите в Република България – институционални аспекти, бяха изпълнени следните стъпки:

- Концентрираха се функциите, отговорностите и информацията за управление на водните ресурси и качеството на водите в Министерство на околната среда и водите.

- В Министерство на околната среда и водите се съсредоточиха функциите по разрешаване на ползването водните ресурси от отрасловите министерства, териториалните общности и стопанските структури ;

- Укрепи се басейновото ниво на управление на водите главно чрез създадените и кадрово обезпечени към 31.12.2003 г. басейнови дирекции;

- Създадоха се и функционират координиращи и консултативни органи – Висш консултативен съвет по водите и басейнови съвети, включващи представители на обществеността, водоползвателите, научни и неправителствени организации, като предпоставка за интегрирано и балансирано управление на водите.

- Създадоха се нормативна основа, практическа организация и финансови механизми за събиране на такси за водоползване и ползване на водни обекти и реинвестирането им в приоритетни дейности на водния сектор.

Друг важен стратегически документ в областта на водния сектор е приетата през 2001 г. от Правителството **Национална програма за необходимите мерки в условията на тенденция към засушаване, във връзка с установените промени в климата и свързаното с това намаляване на възпроизводството на естествения хидрологичен цикъл след 1980 г.**

В нея са анализирани състоянието на ресурса и проблемите във водния сектор, начертани са главните направления за действие, както и свързаните с тях нормативни, организационни и инвестиционни мерки. Времевия хоризонт на програмата е 2010 г., а основните цели са: запазване на водните ресурси; преодоляване на кризите във водоснабдяването; осигуряване вода за напояване; формиране на знания

и съзнание за икономия на водни ресурси. За постигане на тези цели е разработен подробен план за действие.

Предвидените в програмата средства са индикативни и включват Държавния бюджет, външни източници, НФООС (сега Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда) и средства на предприятията.

До момента програмата се изпълнява основно от МОСВ, което финансира чрез ПУДООС изграждането на малки водоснабдителни обекти, канализационни колектори и пречиствателни станции (годишно около 20 млн.лв.) и частично от МЗГ.

През 2001 г. Правителството прие Стратегия по околна среда и план за действие 2000-2006 г., в която е засегнат и водния сектор. Поради характера на стратегията и определените цели свързани с сектор "Вода" в нея са включени основно мерки кореспондиращи с Националната програма за необходимите мерки в условията на тенденция към засушаване.

Не на последно място следва да се отбележи, че вече втора година МОСВ разработва пилотен програмен бюджет насочен към резултата, в който ясно са определени политиката, целите, програмите и дейностите чрез които ще бъде постигната основната полза за обществото – осигуряване на достатъчно количество и с необходимото качество вода за населението и икономиката на страната. В тези разработки са посочени ясно и партниращите институции – МРРБ, МЗГ, МЕЕР, общините и др.

Освен тези основополагащи стратегически документи въпроси свързани с водния сектор намират отражение в редица отраслови стратегии и програмни документи като например: **Националната стратегия ИСПА – сектор околна среда, Енергийната стратегия, Национален план за развитие на земеделието и селските райони, Националният план за регионално развитие** и редица други.

Важно значение за развитие на водния сектор имат и документите свързани с поетите ангажименти от Р.България в процеса на присъединяване към ЕС. Така например приетите от Правителството Програми за прилагане на директивите на ЕС задават стриктно рамките за изграждане през годините на канализация и пречиствателни станции за отпадни води в населени места над 2000 е.ж. и решаване на въпросите с определени химически замърсители.

В НСУРВС са анализирани посочените до тук документи и направените изводи служат за основа при формулирането на целите и политиките за осъществяване на бъдещото развитие.

II. ИЗВОДИ ОТ АНАЛИЗА НА СЪСТОЯНИЕТО НА ВОДНИЯ СЕКТОР

На основата на анализите на състоянието на водите, институционалното устройство, прилаганите административни и икономически подходи за управление и нормативната база на водния сектор и на състоянието на водностопанските отрасли са изведени най-важните достижения и силни страни и проблеми и слаби страни отнасящи се до водния сектор. Представени са и възможностите, от които страната може и трябва да се възползва като потенциал за постигане на целите на стратегията. Очертани са заплахите, които могат да се окажат пречка за постигане на устойчиво, интегрирано и ефективно управление на водите и следва да бъдат предотвратени.

1. Достижения и силни страни

1.1. Състояние на водите и водностопанските системи и съоръжения

- Продължава тенденцията на трайно подобрене в качеството на повърхностните води, подземните и крайбрежните морски води
- Оттокът на повърхностните водни ресурси е достатъчен за обезпечаване на питейно-битовото водоснабдяване на страната
- Съществува трайна тенденция за нарастване дела на пречистваните отпадъчни води от населените места , преобладаваща част от които се пречистват освен механично и биологично
- Около 60% от формираните отпадъчни води от предприятията се пречистват.
- Централно водоснабдени чрез системата на ВиК дружествата са 84.6 % от населените места в страната и 98,6% от населението.
- България е страна, богата на минерални води
- Изграден е голям за мащабите на страната хидромелиоративен фонд
- Висок процент на регулиране на оттока на вътрешните реки – изградени са значителен брой комплексни язовири и язовири за напояване и с комплексно предназначение с общ завирен обем над 6.5 млрд.м³
- В голяма степен са изградени защитни съоръжения, както в рамките на населените места, така и извън регулация по коритата на реките.

1.2. Законодателство и програмни документи

- Висока степен на хармонизиране на националното законодателство със специфичните европейски директиви в областта на водите
- Законът за водите от 1999 г. въвежда европейския подход за управление на водите на басейнов принцип
- Република България е ратифицирала със закони глобални и регионални Конвенции в областта на управлението на водите.
- Разработен е план за борба с аварийно нефтено замърсяване, причинено от корабоплавателна дейност в Черно море
- Разработена е Национална програма за възобновяеми енергийни източници, в която са поставени националните индикативни цели за потребление на електрическа енергия, произведена от ВЕЦ

1.3. Институционален капацитет

- Изградени са Басейновите дирекции за управление на водите на басейнов принцип
- Натрупан опит за ефективно управление на водите в резултат на практическо прилагане на Закона за водите и проведени обучителни програми
- Наложила се практиката за налагане на законодателството чрез ефективен контрол и инспектиране за изпълнение на условията в разрешителните за водоползване и ползване на водни обекти и на концесионните договори за минерални води
- В Национален мащаб съществуват мрежи за мониторинг на количеството и качеството на водите и кадрови потенциал за организиране на Националната система за мониторинг на водите

1.4. Управленски подходи

- Прилагане на разрешителния и концесионен режим за ползване на водите при спазване на законово установените приоритети, защита на обществените интереси и вече придобитите права
- Поставено е началото на разработването на плановете за управление на речните басейни, като основен инструмент за управление на водите

- Въведени са такси за водоползване и ползване на водни обекти, което има както ползи за финансиране на водния сектор, така и ползи, свързани с промяна на менталитета на водопотребителите да възприемат водата като ценен ресурс, който има обществена стойност.
- Общото потребление на електроенергия, включително сключените договори за износ на ел.енергия, не налагат мобилизирането на допълнителни водни маси.
- Водите от комплексните и значимите язовири се управляват чрез ежемесечно определян график от министъра на околната среда и водите.
- Значителна част от оттока на реките е регулиран.

1.5. Информирание и привличане на обществеността в процеса на вземане на решения

- Създадена е база данни за източниците за информация за водите и се публикува на актуална и публична информация за състоянието на водните ресурси на България
- Законово е регламентирано участието на обществеността по време на вземането на решения в процедурите по разрешителния режим и изготвянето на плановете за управление на речните басейни.
- Създадени са Висшия консултативен съвет по водите и басейновите съвети като обществено-консултативни органи, осигуряващи участието на обществеността при вземане на решения.

2. Проблеми и слаби страни

2.1. Състояние на водите и водностопанските системи и съоръжения

- Неравномерно разпределение на водните ресурси на територията на страната
- Наличие на отделни горещи точки в ограничени участъци на повърхностните води с повишена концентрация на тежки метали
- Съществуват някои пунктове на крайбрежните морски води с повишени концентрации по показателите БПК₅ и перманганатна окисляемост
- Все още се наблюдават някои пунктове с високо съдържание на нитрати в подземните води

- Значителна част от населението на страната е на сезонен или постоянен режим на водоснабдяване
- Преобладаващата част от водоземните съоръжения и водоснабдителните системи са морално и физически амортизирани
- Водоснабдителните системи са с висока степен на аварийност, ниска ефективност при експлоатацията им и високи загуби на вода
- Помпеното оборудване на водоземните съоръжения е морално остаряло, енергоемко и с нисък коефициент на полезно действие
- Сравнително ниска степен на изграденост на канализационните системи на населените места
- Изградената инфраструктура за доставка на питейна вода и за отвеждане и пречистване на отпадъчните води в много от туристическите населени места не е достатъчна за осигуряване на достатъчно вода и за отвеждане и пречистване на отпадъчните води

2.2. Законодателство и програмни документи

- Законодателството, третиращо водния сектор, се характеризира с нехомогенност и противоречивост
- Законът за водите не е напълно хармонизиран с Рамковата директива за водите на ЕС
- Липсва законова регламентация на обществените отношения, свързана с предоставянето на водни услуги, включително и за услугата за питейно-битово водоснабдяване на населението.
- Съществува колизия между Закона за водите и Закона за подземните богатства, по отношение добива на инертни материали от речни русла и подземни водни обекти
- Не е ясно и точно определена собствеността на водностопанските системи и съоръжения и управлението и развитието на тези системи
- Липсата на програмен документ за реструктуриране на балнеолечебния отрасъл в страната, което е пречка за развитието му.
- Липсва стратегия за развитие на рибностопанската дейност
- Липса на политика за изграждане на пристанищни съоръжения в пристанищата за обществен транспорт за приемане на отпадъци резултат от корабоплавателна дейност

2.3. Институционален капацитет

- Водният сектор се управлява некоординирано и разпокъсано, като на национално, така и на басейново и местно ниво
- Не са определени институциите, които ще осъществяват басейновото управление на трансграничните води
- Липса на надеждна информация относно качеството и количеството на образуванияте и заустени отпадъчни води от фермите
- Структурите за басейново управление са създадени съвсем отскоро и няма достатъчен административен капацитет за управление на водите на басейнов принцип
- Управлението на съоръженията за предпазване от вредното въздействие на водите не се извършва координирано от отговорните институции
- Мониторингът на качеството и на количеството на водите е разпокъсан в отделни ведомства

2.4. Управленски подходи

- Не е напълно въведен принципът за пълна възвращаемост на разходите за водни услуги (разходите за ресурса, за околна среда и разходите за експлоатация на инфраструктурните обекти)
- Липсва на регулация и координация на инвестиционния процес в отрасъл ВиК, което води до недостатъчна ефективност на вложените средства в условията на естествен монопол
- Не са изпълнени законовите разпоредби за изваждане от активите на търговски дружества на водностопанските съоръжения публична собственост
- Изостава зонирването на язовирите във връзка с осъществяването на дейността по развъждане на аквакултури.
- Непълно е оползотворяването на хидроенергийния потенциал на р. Арда и на р. Вьча
- Има известно забавяне по отношение издаването на разрешителни за заустване на отпадъчни води, съдържащи опасни вещества и сключване на договори за заустване на отпадъчни води от промишлени предприятия в канализационните системи на населените места

- Все още не се прилагат подходи за намаляване на високите разходи на вода в промишлеността

2.5. Информирание и привличане на обществеността в процеса на вземане на решения

- Предвидените в действащия Закон за водите процеси на информиране на обществеността при разработване на плановете за управление на речните басейни не са напълно хармонизирани с изискванията на Рамковата директива за водите.
- Активността на гражданите и неправителствените организации е недостатъчна при законоустановените възможности за изразяване и отчитане на обществения интерес

3. Възможности

- Съвпадение на националните приоритети в областта на водите с приоритетите на международните общности – ООН, ЕС и други, за които устойчивото ползване и опазването на водите е приоритет.
- Преговорите за членство в Европейския съюз и необходимостта управлението на водите и на водостопанските дейности, както и предоставянето на водни услуги да отговори на европейските изисквания и стандарти
- Традиционно добри дипломатически контакти с балканските страни, което е добра база за стимулиране и подпомагане на двустранния диалог и взаимодействие между специализираните администрации на тези страни в областта на водите .
- Използване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с ефективното, рационално и пестеливо използване на водите и опазването
- Разработена е национална програма за изграждане на ГПСОВ в населени места с над 10 хил. еквивалентни жители, която се допълва за населени места с над 2 хил. еквивалентни жители и на Национална програма за мерките в условията на тенденция към засушаване и Национална програма за опазване на водите от замърсяване с опасни вещества
- Определените граници на районите за басейново управление на водите са предпоставка за управление на трансграничните води на басейнов принцип, чрез създаването на междудържавни комисии.

- Развитието на туризма като приоритетен отрасъл за страната изисква чисти води и чиста околната среда и стимулира действията в тази сфера и интерес на туристическия бизнес, включително и чрез удължаване на туристическия сезон при оптималното използване на минералните води.
- Създадена е законова рамка за въвличане на широката общественост и бизнеса в управлението на водния сектор
- Наличие на редица водни обекти, атрактивни за развитие на туристически дейности
- Многобройни находища на минерални води със специфични балнео-профилактични свойства като предпоставка за развитие на балнеотуризма.
- Започнал процес на разработване на бизнес планове във ВиК дружествата.
- Наличие на неизползван капацитет от топлинна енергия на минералните води за развитие на оранжерийно производство, туризъм и балнеолечение
- Благоприятна среда в част от язовирите, предназначени за напояване за развъждане на аквакултури
- Използване на процеса за издаване на комплексни разрешителни за определяне на индивидуални норми за потребление на вода за промишлените инсталациите, попадащи в обхвата Закона за опазване на околната среда
- Наличие на неоползотворен хидроенергиен потенциал.

4. Заплахи

- Р.България попада в зоната на засушаване в резултат на глобалните климатични промени и свързаните с това повишаване на температурата и намаляване на валежите, водещо до намаляване на водните ресурси на страната.
- Високи разходи по приетите ангажменти за прилагане на европейското законодателство
- Зависимост на процеса на прилагане на европейското законодателство от получаване на външно финансиране.
- Различията в стратегическите политически и икономически приоритети на съседните държави, както и различните особености на териториалната и административната им уредба по отношение

управлението на водите на принципите на трансгранично басейново управление на водите

- Недостатъчен капацитет за интегрирано управление на водите и за изготвяне на големи инвестиционни проекти във водния сектор.
- Незавършен процес на финансова децентрализация, обвързваща отговорностите на общините с възможностите за финансово обезпечаване на проекти в водния сектор.
- Ниските доходи на част от населението, което затруднява пълното прилагане на принципа за възвращаемост на разходите във водния сектор
- Фактически фалит на ВиК дружества в активите на които се намират важни инфраструктурни обекти от водния сектор.
- Материалната база на специализираните лечебни заведения за рехабилитация в курортите – сграден фонд, технологично и лечебно оборудване – е остаряла и не отговаря на съвременните изисквания.
- Раздробеното земеползване и наличие на огромен брой малки ферми
- Липса на подходящи кредитни, производствени и пазарни условия за производство и реализация на селскостопанска продукция от поливни култури
- Мониторингът на количеството на водите не се извършва от компетентните органи за управлението на водите
- Липсва на национална програма за строителство на малки ВЕЦ.
- Липса на финансов ресурс в предприятията за инвестиции при въвеждането на екологосъобразни технологии.

III. SWOT – АНАЛИЗ

В технологията на стратегическото планиране SWOT анализът има ключово значение. Благодарение на него получените резултати от “анализа на средата” могат да се приоритизират и да бъдат структурирани по начин, позволяващ извличането на генералните стратегически цели, които ще преследва страната през следващите години в областта на водния сектор.

SWOT анализ “Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор”

I квадрант: Силни страни

- Тенденция на подобряване качеството на подземните и повърхностни води.
- Създадени административни структури на централно и басейново ниво за прилагане и налагане на екологичното законодателство в областта на водите.
- Наличие на кадрови потенциал за изграждане и експлоатация на Националната система за мониторинг на водите
- Населението на страната е осигурено с централизирано водоснабдяване.
- Висока степен на хармонизиране на националното законодателство с европейското право във водния сектор.
- В много районни на страната е изградена мрежа от водохранилища.

II квадрант: Възможности

- Присъединяването на страната към ЕС през 2007 г. и ползване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите свързани с водния сектор
- Наличие на стратегически документи, в които са предвидени конкретни мерки за подобряване управлението и развитието на част от водния сектор.
- Развитието на туризма като приоритетен отрасъл за страната предполага и изисква опазването на водите и развитие на водната инфраструктура.
- Широка институционална рамка за информирание и участие на обществеността във вземането на решения по въпросите на управление и развитие на водния сектор.

IV квадрант: Слаби страни

- Неравномерно разпределение на водните ресурси на територията на страната
- Наличие на режим на водоснабдяване в значителен брой населени места.
- Липса на единна политика в управлението на водния сектор
- Високо равнище на загуби на вода във водоснабдителните системи.
- Ограничен вътрешен финансов ресурс за инвестиции във водна инфраструктура.
- Нормативна уредба относно собствеността на водностопанските системи и съоръжения и за тяхното управление, неотговарящи на обществения интерес и стратегическата значимост на водните ресурси за страната
- Ниска ефективност на ВиК услугите в условията на естествен монопол
- Ниска степен на изграденост на канализационните системи.

III квадрант: Заплахи

- Глобалните промени в климата и попадането на страната в зоната на засушаване.
- Високи разходи по поетите ангажименти във връзка с прилагането на законодателството на ЕС.
- Недостатъчен капацитет на институциите, за интегрираното управление на водите на басейнов принцип.
- Ликвидация на търговски дружества, в чиито активи са важни водни обекти и водностопански системи и съоръжения.
- Раздробяване на големите ВиК дружества
- Липса на национална политика за строителство на малки ВЕЦ.

IV. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

1. Дългосрочна стратегическа цел на страната в областта на водния сектор

На базата на направения SWOT анализ са определени основните цели за бъдещото управление и развитие на водния сектор. При целеполагането са взети предвид идентифицираните силни страни и възможности, които служат за база на политиките за постигане на избраните цели. Слабите страни и заплахите са отчетени при формулиране на целите, като водещ е стремежа да се намери адекватно решение на констатираните проблеми, които тези фактори на средата поставят пред развитието и управлението на водния сектор.

Формулираните цели показват стратегическия избор и основните приоритети, които ще има страната през следващите 10 години във времето на реализация на “Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор”.

Стратегическите цели са формулирани като генерална стратегическа цел и четири стратегически подцели. Поради характера на Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор като основополагащ документ, въвеждащ нова концепция в развитието и управлението на водния сектор, бяха изготвени и общи индикатори чрез които да се измерва постигнатия напредък. В по късен етап при разработването на секторни стратегии тези индикатори за прогреса ще бъдат операционализирани чрез изграждането на система от показатели за всеки от предложените тук индикатори. На по-късен етап ще бъде определена и тежестта на всеки индикатор в оценката на постигнатото при изпълнение на съответните цели. Избраният подход съответства на наложилата се през последната година практика на мониторинг и оценка на стратегически документи в различни области на общественения живот².

Генералната стратегическа цел, която страната ще преследва в дългосрочен план за развитието и управлението на водния сектор е:

Устойчиво ползване на водните ресурси за осигуряване на водоснабдяването за питейни нужди на населението и за икономиката в условията на басейново управление на трансграничните води и на глобално изменение на климата, при гарантиране екологичната устойчивост на засегнатите водни системи и националните интереси, свързани с осигуряването на необходимата по количество и качество вода за нуждите на сегашните и бъдещите поколения.

---

² системата за оценка и мониторинг на развитие на ИТ правителството, мониторинг и оценка на стратегията и плана за действие за развитие на капацитета на публичната администрация, система за оценка и мониторинг на възстановяването на влажни зони и др.

За постигането на тази дългосрочна цел бяха формулирани четири стратегически цели, чието изпълнение ще бъде преследвано през годините 2005-2014. За всяка от тези цели се идентифицираха и определен брой индикатори за следене на прогреса при изпълнение на съответните цели. При разработването на секторни стратегии тези индикатори ще изпълняват ролята на рамка, в която да се насочат отделните секторни стратегически документи и планове за действие. В последните ще бъдат определени и конкретните показатели, които ще позволят измерването на предложената система от индикатори.

2. Стратегически цели и индикатори

Цел №1: Осигуряване на населението с достатъчно количество и гарантирано качество вода за питейно – битовите нужди.

Индикатори за прогрес:

- 1.1. Обхващане на цялото население от централно водоснабдяване, което се контролира и регулира съгласно нормативната уредба
- 1.2. Намаляване на загубите на вода във водоснабдителните системи
- 1.3. Премахване режима на водоснабдяване на населените места
- 1.4. Намаляване ползването на питейни води за други цели
- 1.5. Прилагане на ценова политика, гарантираща икономичното и с грижа за качеството използване на водните ресурси от населението на страната.
- 1.6. Подобряване на качеството на питейните води
- 1.7. Подобряване качеството на “В и К” услугите и достигане до нивата и стандартите на тези услуги в страните от Европейския съюз.

Цел №2: Опазване и подобряване състоянието на повърхностните и подземните води.

Индикатори за прогрес:

- 2.1. Увеличаване броя на водните тела с добро качество на водите³.
- 2.2. Системно намаляване на стопанските обекти представляващи риск за замърсяване на подземните води.
- 2.3. Намаляване на товара на замърсяването, включително от аварии на повърхностните и подземните води от стопанските отрасли.
- 2.4. Пълно обхващане на стопанските обекти замърсители на водите в система за мониторинг и контрол, включително собствен мониторинг.

---

³ съгласно критериите за добро качество на водните тела по Рамковата директива 2000/60 ЕС

2.5. Възстановяване биоразнообразието и качеството на обитание на растителните и животински видове в естествените водни обекти.

2.6. Увеличаване дела на отпадъчните води от населени места с над 2000 е.ж., които преминават през канализационните мрежи и се третират от ГПСОВ.

Цел №3: Развитие на водностопанските отрасли при ефективно и интегрирано управление на ползваните от тях води

Индикатори за прогрес:

3.1. Подобряване капацитета и финансовите показатели на дружествата управляващи и стопанисващи водностопански системи и съоръжения публична държавна и публична общинска собственост.

3.2. Осигуряване на нарастващи възможности за развитие на поливно земеделие в страната.

3.3. Развитие на балнеолечението и профилактиката, използващи ресурсите от минерални води в страната.

3.4. Развитие на туризма, отдиха и спорта свързани с естествените и изкуствени водни обекти

3.5. Нарастващо използване в енергийната система на водите, акумулирани в язовирите.

3.6. Развитие на рибарството и отглеждането на аквакултури като част от комплексното ползване на водите.

3.7. Нарастване дела на обратното водоснабдяване в промишлеността.

Цел № 4. Защита на националните и обществените интереси при развитието и управлението на водния сектор.

Индикатори за прогрес:

4.1. Гарантиране ползването на вода от социално слабите слоеве от населението, чрез система от социално подпомагане.

4.2. Нарастващ дял на водностопански системи и съоръжения в публичната общинска и публичната държавна собственост в страната

4.3. Подобряване усвояването на средства от фондовете на ЕС за инвестиции във водния сектор.

4.4. Интегрирано управление на водите със съседни страни на трансграничните водни течения и басейни

4.5. Развитие на публично частните партньорства при изграждане и експлоатация на водната инфраструктура.

4.6. Опазване на подземните водни ресурси като стратегически резерв за питейно-битови нужди.

4.7. Повишаване осигуреността от прясна вода във водохранилища на страната.

4.8. Подобряване информираността и участието при вземане на решения на заинтересованите страни и обществеността свързани с развитието и управлението на водния сектор.

4.9. Предотвратяване на кризи и инциденти от вредното въздействие на водите.

4.10. Нарастване на площите на влажните зони на територията на страната.

V. ПОЛИТИКИ И ПРИОРИТЕТНИ ДЕЙНОСТИ ЗА ИНТЕГРИРАНО УПРАВЛЕНИЕ НА ВОДНИЯ СЕКТОР

Постигането на генералната дългосрочна цел на стратегията е възможно единствено чрез интегриран подход за управление на водите като неделим и жизненоважен ресурс.

Интегрираното управление на водите изисква:

1. развитие и прилагане на национална политика за управление на водите като единен и неделим национален ресурс на основата на естествени речни басейни, т.н. басейнов принцип на управление;
2. единна национална политика за управление и развитие на съвкупността от водностопанските системи и съоръжения;
3. ясно регламентиране и прилагане на единна национална политика по отношение публично-правния режим за ползване на водите и водната среда и публично-правния характер на собствеността на водностопанските системи и съоръжения;
4. единна национална политика по отношение на икономическото регулиране на водния сектор и финансирането на развитието му.
5. информиране на обществеността за изпълнението на целите съобразно дефинираните индикатори за прогрес, за постигнатия напредък и ползите за обществото

Предложените по-долу политики за постигане на целите на Стратегията се основават на разбирането, че водните ресурси са от обществен интерес с общонационална дългосрочна стратегическа значимост за страната. В табличен формат са предложени най-важните предстоящи нормативни и административно–организационни действия за реализиране на политиките с отговорни институции и конкретна времева рамка.

1. Политики по управление на водите на основата на естествените речни басейни.

Басейновият принцип на управление на водите е модерният и ефективен подход за управление на водите както в национален, така и в трансграничен териториален обхват. Неговото практическо прилагане е възможно при наличието и развитието на няколко основни предпоставки:

- наличие на адекватна административна инфраструктура (административни органи и структури, система за мониторинг на водите и управленски инструментариум)
- взаимоотноо свързано законодателство
- управление на трансграничните водни течения и басейни със съседни държави
- участие на обществеността в процеса на вземане на решения

Със Закона за водите се въведе басейновият принцип на управление на водите. Бяха определени четири района за басейново управление на територията на страната - Дунавски район за басейново управление (седалище Плевен), Черноморски район (Варна), Източно-беломорски район (Пловдив), и Западно-беломорски район (Благоевград).

През 2002 г. бяха учредени четирите басейнови дирекции за районите за басейново управление на водите. Практически обаче басейновите дирекции започнаха да функционират през 2003 г., когато бяха осигурени средства от държавния бюджет за назначаване на персонал на тези дирекции. С тяхното учредяване, щатно окомплектоване и структуриране беше преодоляна една съществена институционална пречка за въвеждане на интегрираното управление на водите на басейнов принцип. Създаването на тези административни структури позволи практически да се пристъпи към изпълнение на основните функции, съгласно действащото законодателство.

В институционален аспект е важно ускорено да продължи и приключи процесът на преразпределение на функциите, архивите и материалната част между **Басейновите дирекции, Регионалните инспекции по околна среда и води и Изпълнителната агенция по околна среда и води** към МОСВ.

В резултат на осъществяване на този процес ще се осигури реална възможност за пълно прилагане на принципите на европейското законодателство в страната и ефективно управление на водите като единен и неделим природен ресурс на басейново и национално ниво, като:

- Министерството на околната среда и водите има функции по законотворчество, разработване на национални политики, управленски инструментариум, междуправителствени спогодби и водене на международни преговори в областта на водите, по управлението на водите на национално ниво, в т.ч. издаването на разрешителни за водоползване и ползване на водите от комплексните и значими язовири, издаване на разрешителни за хидрогеоложки проучвания и изграждане на водоземни съоръжения за подземни води, за прехвърляне на води между речни басейни чрез изградени деривации и за водоползване на минерални води, както и за подготовката на документацията за предоставяне на концесии за минерални води, провеждане на процедурите за избор на концесионер и контрол на концесионните договори.

- Басейновите дирекции осъществяват управлението на водите на басейново ниво, като издават всички разрешителни за водоползване и ползване на водната среда, освен издаването от министъра на околната среда и водите, осъществяват дейността на националната система за мониторинг на водите на басейново ниво, включително и мониторинга на количеството на водите.

разработват плановете за управление на съответния басейн, поддържат и водят на басейново ниво специализираните водностопански карти, регистрите на водите, водните обекти и водностопанските системи и съоръжения, както и регистрите на издадените разрешителни, подготвят документацията за принудително събиране на таксите за водоползване и замърсяване, контролират спазването на условията и изискванията на издадените разрешителни, извършват надзор над контролно-измервателните устройства на хидротехническите съоръжения, стопанисват водите - изключителна държавна собственост, които не са предоставени на концесия; учредяват санитарно-охранителни зони и др.

- Регионалните инспекции по околна среда и води осъществяват контрол по изпълнение на условията на издадените от басейновите дирекции разрешителни за заустване на отпадъчни води.

- Изпълнителната агенция по околна среда ръководи лабораториите на Министерството на околната среда и водите, в частност лабораторната дейност, свързана с водите.

Необходимо е тези постановки да бъдат регламентирани в разработвания нов Закон за водите, в Правилника за дейността на Басейновите дирекции и в устройствените правилници на РИОСВ и ИАОС, като се дефинират процедурите по обмен на информация и координация на дейността между тези три регионални структури на МОСВ.

През последните години значителен напредък има и по отношение на ясно разграничение на отговорностите между институциите. В междуинституционален аспект обаче интегрираното управление на водите изисква да се подобри **координираността на политиките и действията** между институциите както на национално, така и на басейново ниво:

- между МОСВ и МЕЕР във връзка най-вече с политиките за възобновяемите източници на енергия и по-конкретно производство на електроенергия от ВЕЦ. От една страна, производството на електроенергията от ВЕЦ е по-екологичен метод в сравнение с конвенционалните източници на енергия. От друга страна обаче, строителството на редица ВЕЦ в дадено поречие може да нанесе сериозни вреди на водните течения, ако това се извършва изолирано и разпокъсано случай по случай. С оглед ефективно постигане на количествените цели, свързани с европейската директива за увеличаване на дела на електроенергията от ВЕИ, е необходимо разработването на детайлна програма за ВЕЦ, които е възможно да бъдат построени с конкретно местонахождение по поречието и тази програма да бъде подложена на екологична оценка по процедурата за стратегическа оценка на плановете и програми съгласно Закона за опазване на околната среда. По този начин хидроенергийния потенциал на дадено поречие може да бъде използван максимално ефективно, без да причинява вреди на водните обекти. Този подход ще бъде и в интерес на потенциалните инвеститори, за които ще има яснота за конкретните възможности в рамките на страната.

- Между МЗГ и МОСВ основно във връзка с политиките по напояване, опазване на водите от замърсяване с нитрати от селското стопанство и по рибарство и аквакултури. Необходимо е ускорено определяне на уязвимите от замърсяване с нитрати зони, издаване на правилата за добра земеделска практика и обучение на експертите от двете администрации в тази област.

Необходимо е и подобряване и ускоряване на процеса на прилагане на агроекологичните схеми за селскостопанско производство. Следва да се подобри набирането на информация, която да обслужва управленските процеси в тази сфера.

Ускорено трябва да се определят участъците от водните течения и басейни, предназначени за развъждане на риби и черупкови организми. Следва да се направят промени в нормативната уредба по рибарство и аквакултури, като повърхностните води за питейно-битови цели трябва да се изключат като рибностопански обекти. Издаването на разрешителни по Закона за рибовъдство и аквакултури и на разрешителни за риборазвъждане по Закона за водите трябва да е координирано, като за целта се определят процедури в новия Закон за водите. Следва да се определят язовирите за развъждане на аквакултури.

- Между МРРБ, МЗГ и ДА "Гражданска защита", както и с Постоянната комисия за защита на населението при бедствия и аварии към МС във връзка със съоръженията за предпазване от вредното въздействие на водите. В координация между трите ведомства трябва да се направи пълна инвентаризация на състоянието на тези съоръжения и системи и се разработи национална програма за възстановяване, поддръжка и развитие на тези системи, които са от особено значение за живота и здравето на населението, състоянието и сигурността на инфраструктурата и на земеделските територии.

- Между МОСВ и МЗ, респективно между техните регионални органи, по отношение на качеството на водите за питейни цели, водите предназначени за къпане и повърхностните води предназначени за питейно-битово водоснабдяване, както и на минералните води. Необходимо е подобряване и канализиране на непрекъснатия оперативен обмен на информация относно източниците на замърсяване на водите, състоянието на водите, предназначени за питейно-битови цели и качеството на питейните води и качеството на минералните води.

- Между МОСВ и МРРБ по отношение подготовката на Р.България за координирано и ефективно ползване на средствата от ЕС по Кохезионния и Регионалния фонд след присъединяването на Р.България към общността в частта за изграждане на водностопанска инфраструктура. За целта трябва да се разработи Оперативна програма "Околна среда" към Националния план за развитие.

- Между областните управители и кметовете на общини по отношение определяне на приоритетите на регионално и общинско ниво за инвестиции в отраслите във водния сектор по отношение генерирането на съответната публична собственост.

Въпреки предприетите действия в България все още не е създадена **Националната система за мониторинг на водите.**

Изпълняваният към момента мониторинг не е в пълно съответствие с рамковата директива по водите на ЕС. Това е обяснимо, тъй като Директивата е приета наскоро и все още страните членки не са привели своите системи към изискванията ѝ. Необходими са промени по отношение на видовете мониторингови програми, на изискваните за наблюдение съответни елементи за

качество, както и институционални промени необходими за поемането на мониторинга на количеството на водите от органите управляващи този ресурс.

В биомониторинговата програма трябва да се включат всички задължителни биологични елементи за качество, (фитопланктон, висшата и друга водна растителност, риби), и съответните им подходящи метрики.

Програмата за биомониторинг освен речните пунктове, трябва да включи в обхвата за наблюдение и другите водни тела (езера, преходни и крайбрежни морски води, изкуствени и силно видоизменени водни тела).

През 2006 г. трябва да бъдат създадени програми за контролен мониторинг на повърхностните води и програми за оперативен мониторинг, както и специфични програми за мониторинг на водните обекти, които ще се използват за питейни нужди, и на защитените зони, свързани с опазването на водите. Ускорено трябва да се организират и програми за контролен и оперативен мониторинг за подземните води.

Мрежата и програмите за повърхностните води и тези за подземните води ще бъдат обединени в единна система за мониторинг на водите и ще приключи интеркалибрацията на мониторинговата система.

В същото време ще бъдат установени стандартите за качество на приоритетните опасни и вредни вещества и контрол за съдържанието им в заустваните отпадъчни води.

Необходимо мониторинга на речния отток, в т.ч. и твърдия отток, нивата на подземните води, количествата на валежите, да се изпълнява от басейновите дирекции за управление на водите, изпълняващи и мониторинга за състоянието на водите и да се интегрира към Националната система за мониторинг на водите.

Основният инструмент за осъществяване на стратегическата цел в управлението и развитието на водния сектор и политиките в областта на комплексното и рационално използване на водите, опазване и възстановяване на качеството на водните ресурси и справедливото им разпределение за населението и икономиката на страната са плановете за управление на речните басейни.

Съгласно изискванията на Рамковата директива за водите първите плановете за управление на речните басейни трябва да бъдат разработени и приети през 2009 г.

Във връзка с предстоящото ни присъединяване към Европейския съюз, при преговорите по глава "Околна среда" българското правителство поема ангажимента осъществяването на тази задача да бъде изпълнено при спазване на регламентираните стъпки в директивата.

В тази връзка през 2003 г. бяха изготвени и приети от басейновите съвети заданията за разработване на плановете. Освен речните басейни и районите за басейново управление на водите, както и компетентните администрации за реализиране на това управление, са определени и крайбрежните води, подземните води и международните речни басейни.

До началото на 2005 г. трябва да бъдат определени силно модифицираните водни обекти, да бъде изготвен анализ на характеристиките на районите за басейново управление, преглед на въздействието от антропогенна дейност върху състоянието на повърхностните и подземните води. Трябва да бъдат определени водните обекти, предназначени за питейно водоснабдяване, подземните водни обекти, за които ще се определят по-малко строги цели, мрежа за интеркалибрация за всеки екорегиян, референтните условия за повърхностните води и максималният екологичен потенциал за силно модифицираните или изкуствени водни обекти.

Трябва да се направи икономически анализ на водоползването за всеки от районите за басейново управление. Икономическият анализ ще съдържа достатъчно информация в детайли с цел извършване на съответните изчисления, необходими за съобразяване с принципа на възстановяване на разходите за водните услуги, съобразяване с прогнозите за предлагане и потребление на вода в района с басейново управление и където е необходимо и възможно приблизителни изчисления на обемите, цените и разходите, свързани с водните услуги и приблизителни изчисления за необходимите инвестиции, включително прогнози за такива инвестиции, както и извършване на преценки за най-ефективната спрямо разходите комплекс от мероприятия във връзка с водоползването и достигането на добро количествено и екологично състояние на всички води в страната.

През 2005 г. трябва да се приемат критерии за оценка на доброто химично състояние на подземните води, както и критерии за идентификация на тенденциите за подобряване или промените за оценяване на качествено състояние на подземните води.

В края на 2006 г. ще се публикуват графикът и работната програма за изработване на плановете за управление на речните басейни.

Планове за управление на речни басейни задължително ще включват следните елементи: общо описание на характеристиките на района с басейново управление с картиране на местонахождението и границите на водните обекти, екорегияните и видовете повърхностни водни обекти в рамките на речния басейн, идентифициране на базовите условия за видовете повърхностни водни обекти; резюме на значимите видове натиск и въздействие от човешка дейност върху състоянието на повърхностни води и подземни води, включително приблизителна оценка на замърсяването от точкови източници, приблизителна оценка на замърсяването от разсредоточени източници, включително резюме на земеползването; приблизителна оценка на видовете натиск върху количествения статус на водите, включително черпенето на води за задоволяване на потребностите на отраслите от водния сектор, анализ на други въздействия от човешки дейности върху състоянието на водите, идентифициране и картиране на защитените зони, карта на определените мрежи за мониторинг и представяне в карта на резултатите от програмите за мониторинг, изпълняван съгласно тези разпоредби, за екологично и химическо състояние на повърхностните води и химическо и количествено състояние на подземните води, мониторинг на защитените зони, в т.ч. ограниченията върху правото на собственост в границите на санитарно-охранителните зони на водоизточниците за питейно водоснабдяване на населението; списък на екологичните задачи за повърхностни води, подземни

води и защитени зони, и резюме на икономическия анализ на водоползването; резюме на програмата или програмите за мерки, включително как чрез тях ще бъде постигнато изпълнението на поставените екологични цели; резюме на мерките, изисквани за изпълнение на законодателството за опазване на водите; доклад за практическите стъпки и мерки, предприети за прилагане на принципа на възстановяване на разходите за водоползване; резюме на средствата за контрол на водочерпенето на води за нуждите на водния сектор и отвеждането на отпадъчните води; резюме на средствата за контрол, възприети за заустванията от точкови източници и други дейности от отраслите на водния сектор, въздействащи върху състоянието на водите; описание на случаите на пряко заустване в подземните води и мерките, предприети за намаляване и предотвратяване на риска за замърсяването им с вредни и опасни вещества; резюме на мерките, предприети за предотвратяване или намаляване на въздействието на аварийни замърсявания.

Плановете ще съдържат и подробности за допълнителните мерки, идентифицирани като необходими за изпълнението на поставените екологични цели; подробности за мерките, предприети за избягване увеличение на замърсяването на морските води; регистър на всяка по-подробна програма и план за управление за района с басейново управление, занимаващи се с конкретни подбасейни, отрасли, проблеми, заедно с резюме за съдържанието им; резюме на мерките за информиране и консултации с обществеността, резултатите от тях и промените на плана, извършени в резултат на тези мерки.

През 2007 г. трябва да се публикува прегледът на проблемите по управление на водите и водния сектор в Република България към този момент.

През 2008 г. ще се публикувана чернова на плановете за управление на речните басейни, за да бъдат обсъдени с широката общественост.

През 2009 г. ще бъдат създадени програмите от мерки за окончателното разрешаване на проблемите във водния сектор по басейни и ще бъдат публикувани обсъдените и съгласувани с обществеността планове за управление на речните басейни.

В периода до публикуване на първите планове за управление на речните басейни ще бъдат изпълнявани както приетите национални програми и секторни политики в областта на водните ресурси, така и предвидените в настоящата стратегия дейности за изпълнение на посочените политики.

През 2010 г. трябва да започне следващият етап на планиране (актуализиране на плановете). Първата актуализация на плана за управление на речния басейн и всички следващи актуализации задължително ще включват и резюме на всички изменения или актуализации от времето на публикуване на предишната версия на плана за управление на речния басейн, оценка на степента на изпълнение на екологичните задачи, включително представянето на резултатите от мониторинга за времето на действие на предишния план на карта, и обяснение за всички неизпълнени екологични задачи; обяснение за всички мерки, предвидени в по-ранна версия на плана за управление на речния басейн, които не са били предприети; всички допълнителни междинни мерки, предприети в процеса на изпълнение на плана за управление на речния басейн.

През 2012 г. и 2013 г. трябва да бъдат оценени постигнатите резултати от прилагането на комбинирания подход при разрешаване на заустване на отпадъчни води и изпълнението на планираните мерки в плановете за управление на речните басейни, както и преглед и актуализиране на анализа на характеристиките на речните басейни и на икономическия анализ и антропогенната дейност.

През 2015 г. ще бъдат преразгледани и актуализирани определените изкуствени и силно модифицирани повърхностни водни обекти, програмите от мерки, издадените разрешителни, програмите за мониторинг и плановете за управление на речните басейни.

Интегрираното управление на водите изисква прозрачна, ефективна и съгласувана юридическа рамка. Към момента на своето публикуване (1999), Законът за водите изигра и играе съществена роля за регулиране на обществените отношения в областта на водния сектор по един съвременен начин, адекватен на настъпилите през последното десетилетие промени в общественото устройство. Със Закона за водите и приетите подзаконовни актове към него се осъществи пълно хармонизирано национално законодателство с правото на Общността в областта на водите.

Предизвикателство за България е транспонирането и прилагането на Рамковата директива 2000/60/ЕЕС, установяваща рамката на политиката на ЕС в областта на водите. Значителна част от нейните разпоредби са транспонирани в сега действащия Закон за водите и наредбите към него. Пълно хармонизиране ще се постигне чрез разработването на нов Закон за водите.

С новия Закон ще се уредят:

- интегрираното управление на количеството и защитата от вредното въздействие на всички води като общонационален и неделим природен ресурс;
- въвеждане на принципа, че водата не е търговски продукт като всеки друг, а по-скоро наследство, което трябва да бъде опазвано, защитавано и третирано като такова
- въвеждането на принципите “замърсителят плаща” и “водата плаща водата”
- определяне на специфичните условия за опазване на водите за питейно водоснабдяване на населението и основните обществени отношения свързани с предоставяните услуги за това;
- изискванията относно екологичния потенциал на водните тела (естествени, модифицирани, силно модифицирани или изкуствени)
- ясно дефиниране на водоползванията и ползванията, за които се изисква издаване на разрешителни, детайлизирани критерии за издаване или отказ;
- забраните на дейности, които могат да се отразят неблагоприятно върху състоянието на водите и водните екосистеми;
- процедурите за издаване на разрешителни за използване на водите, включително и тяхното облекчаване в интерес на гражданите

- условията за характеризирание и последваща актуална оценка на състоянието на водите (мониторинг);
- съдържанието, реда за разработването, приемането и актуализирането на плановете за управление на речните басейни и участието на обществеността при вземането на решения свързани с управлението на водите;
- програмите от мерки за достигане на добро състояние на водите
- оценката на водните ресурси и техния баланс
- опазването на водните ресурси, в съответствие с вида на водното тяло и параметрите които следва да бъдат достигнати (т.е. неговия потенциал);
- защитените територии, свързани с водните ресурси;
- защитата от замърсяване на водите с опасни и вредни вещества, включително действия в случай на авария
- компетентните органи за управление на водите и техните правомощия
- задълженията на лицата, на които е разрешено използване на водите и водната среда;
- размера, реда и начина за заплащането на таксите за водоползване и ползване на води, извършване на контрола за платените такси и принудителното им събиране;
- размера и вида на санкциите за нарушаване на Закона;
- контрола за изпълнение изискванията на закона;
- определяне на минералните води, като изключителна държавна собственост и спецификата при предоставянето им за ползване чрез концесия;
- и други

Една от целите на Рамковата директива на ЕС по водите е да се координират усилията на страните - членки да подобряват опазването на водите по отношение на тяхното количество и качество, да насърчават устойчивото използване на води и да подобрят контрола по отношение на **трансграничните водни течения и басейни. РБългария е сключила многобройни междуправителствени споразумения със съседните страни, пряко или косвено свързани с трансграничните реки, несъобразени с европейските принципи за басейново управление на водите.**

Съществуващите двустранни договорености в областта на управлението на водите със съседните страни трябва да се преразгледат с цел:

- осигуряване на механизмите за управлението на водите на басейнов принцип, предвидени в Рамковата директива по водите;
- изпълнение на ангажиментите по многостранни международни договорености, като Конвенцията за опазване и използване на трансграничните водни течения и международни езера;

- съобразяване на споразуменията и договореностите със стратегическата цел в областта на управление на водите, дефинирана в настоящата стратегия, отчитаща дългосрочните национални обществени интереси.

В тази връзка са необходими координираните усилия на МОСВ, МВНР, МП и други институции. Като първа стъпка трябва да се направи пълен преглед и задълбочен анализ на сключените двустранни споразумения със съседни страни; на поетите ангажименти от съседните страни по международни конвенции в областта на водите, други външнополитически споразумения; ангажиментите им като страни-членки на ЕС в областта на водите или като кандидат-членки и т.н. Там, където е необходимо, да се предложат съответните промени в съществуващите споразумения и договори, като се намерят подходящи международно-правни или други основания.

Предлага се график за предприемане на стъпки, подписване на споразумения за сътрудничество и създаване на смесени органи за управление на водите в трансграничните водни басейни, съгласно изискванията за гарантиране на двустранното и многостранно сътрудничество в тази област на РДВ (чл. 3, т.3 и Анекс I, т.6 на РДВ) и други международни договорености (чл.9 на Конвенцията за опазване и използване на трансграничните водни течения и международните езера), както следва:

Държава	Инициране на споразумение	Подписване на споразумение	Създаване на смесен орган за управление на водите
Румъния	май 2004	септември 2004	декември 2004
Гърция	януари 2005	юни 2005	декември 2005
Македония	ноември 2005	март 2006	юни 2006
Сърбия и Черна гора	ноември 2005	май 2006	октомври 2006
Турция	юни 2006	декември 2006	март 2007

Необходимо е и по-нататъшно институционално укрепване на администрацията и изграждане на капацитет за работа с национални органи за управление на водите на съседни държави в рамките на международните речни басейни, част от които е и България, в това число чрез създаване на смесени двустранни комисии за управление на водите и други подходящи механизми.

Демократичните общества са приели и прилагат като основен принцип на управление на околната среда, в т.ч. на управление на водите, **информираността на обществото и привличане на населението и всички заинтересовани страни в процеса на вземане на решения по въпросите на околната среда.**

Със Закона за опазване на околната среда този принцип е въведен чрез регламентиране на детайлни процедури, които са хоризонтално приложими за

всички сфери на околната среда. Законът за водите въвежда специфични регламенти по отношение на общественото участие при вземане на решения във водния сектор. На основание на Закона за водите са конструирани Висшият консултативен съвет по водите и Басейновите съвети като държавно-обществени консултативни органи/комисии за подпомагане на дейността по управлението на водите на национално, съответно на басейново равнище. Въведени са процедури за отчитане на общественото мнение при разработване на планове за управление на речните басейни, както и достъп на обществеността и заинтересованите лица до проектите на разрешителни за водоползване и ползване на водни обекти.

С новия Закон за водите ще се хармонизират напълно процедурите от Рамковата директива по водите. Законът ще регламентира участието на широката общественост, включително водоползвателите, в разработването и осъвременяването на планове за управление на речните басейни, както и подходяща информация за планираните мерки и за напредъка, постигнат при тяхното прилагане, с оглед широката общественост да се включи преди да бъде прието окончателното решение за необходимите мерки.

Ускорено трябва да приключи разработването на публичните регистри по Закона за водите както на национално, така и на басейново ниво, като се създаде процедура за тяхната непрекъсната актуализация. Трябва да се осигури достъп на обществеността до публичните регистри чрез интернет-страниците на МОСВ, Басейновите дирекции.

На обществото трябва да се осигури разбираема и непрекъсната информация за качеството на питейните води и минералните води чрез интернет-страницата на Министерство на здравеопазването и неговите регионални органи - ХЕИ. От 2005 г. трябва да започне публикуването на годишни доклади за състоянието на питейните води в страната, които да са достъпни и чрез интернет страницата на Министерство на здравеопазването.

Трябва да се създаде система за публичен достъп и до информацията по Закона за регулиране на водните услуги.

2. Политика по собствеността

2.1. Собственост върху водностопанските системи и съоръжения

Една от съществените промени, свързани с реализацията на Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор, е промяната в собствеността на водностопанските съоръжения и системи.

Предлага се деактуване на водоснабдителните и канализационни системи и съоръжения, както и язовирите с комплексно предназначение чрез които се регулира значителна част от оттока на водите в страната от активите на търговски дружества, които активи следва да са публична собственост в обхвата и съгласно посочените по-долу критерии и актуването им като публична държавна собственост и публична общинска собственост съответно от областните управители и кметовете на общините;

Поради публичните интереси, които обслужва тази инфраструктура, и изключително важното ѝ значение за живота и здравето на населението и за различните отрасли на икономиката се предвижда тя да бъде публична собственост, като се извади от капитала на търговските дружества..

Основният критерий, по който ще се извършва това реструктуриране, е обхватът на ползване на съответните водностопанските съоръжения и системи, като:

Когато водоснабдителната система обслужва група населени места, разположени в повече от една община, общите части на тази система, която има надобщинско значение се предвижда да бъдат публична държавна собственост

Останалите части на системата, включително водопроводната и канализационната мрежа в населените места, се предвижда да бъдат публична общинска собственост.

Пречиствателните станции за отпадъчни води, които обслужват територията на населени места от две общини, е целесъобразно да бъдат публична общинска собственост на общината, в която са разположени.

Язовирите с комплексно предназначение регулиращи значителна част от оттока на реките в България се предлага да бъдат публична държавна собственост

Публична държавна собственост следва да бъдат и:

- съоръженията за добив на минерални води изключителна държавна собственост;
- пунктовете и станциите от националните мрежи за мониторинг на водите;
- хидромелиоративните съоръжения – магистрални и транспортни канали, които няма да бъдат предоставяни на сдружения за напояване
- съоръжения за предпазване от вредното въздействие на водите и прилежащите им територии;
- земите от пояс I на санитарно-охранителните зони на язовирите предназначени за питейно водоснабдяване и на водоземните съоръжения за минерални води, изключителна държавна собственост

На основата на този принцип, **извън** обхвата на публичната държавна и общинска собственост остават:

- изградените сондажи и други водоземни съоръжения от юридически и физически лица за ползване на вода от собствени водоизточници **само** за техни нужди, без да предоставят водна услуга на други лица – които имат законни разрешителни за изграждането на съоръженията и за ползването на водата и осигуряват технически и финансово експлоатацията и поддръжката им⁴;

⁴ не се отнася за търговски дружества в чиито активи влизат водностопански съоръжения и системи за които се предвижда да станат публична собственост.

- водопроводите и канализацията, контролно-измервателните устройства за измерване на количествата ползвана вода и количествата изпускани отпадъчни води на стопански обекти и частни лица **само** за техни нужди на територията на съответното предприятие или частен имот, освен в случаите, когато на територията на стопанския обект или частно лице са разположени съоръжения, чиято собственост е или следва да се трансформира в публична държавна или публична общинска собственост⁵.

- Хидромелиоративните съоръжения предоставени на сдруженията за напояване

Въпросите със собствеността и управлението на водностопанската инфраструктура трябва да са предмет на отделен нормативен акт – Закон за собствеността и управлението на водностопанските съоръжения и системи, който трябва да кореспондира със Закона за водите и Закона за регулиране на водните услуги.

Законът на собствеността и управлението на водностопанските системи и съоръжения ще уреди:

- собствеността на водностопанските системи и съоръжения, в т.ч. и на водоснабдителните и канализационни системи на населените места правата и задълженията на собствениците на водностопанските системи и съоръжения

- правата и задълженията на операторите или ползвателите

- взаимоотношенията между различни оператори и ползватели в случаите на комплексно използване на повърхностните води

- специфичните начини за предоставяне на ползването на водностопанските системи и съоръжения от собствениците им на операторите или ползвателите им

- правилата и изискванията за поддържане и експлоатация на системите и съоръженията от операторите или ползвателите

- и др.

Практическата реализация на деактуването и актуването на собствеността ще се регламентира чрез Постановление на Министерски съвет на Р.България, с което ще се институционализират национална и областни комисии, отговорни за актуването на собствеността, и ще се детайлизират практическите мерки за реализация на процеса по групи водностопански съоръжения и системи, които ще са предмет на реструктурирането на собствеността. Националната комисия ще решава възникнали въпроси и спорове при работата на областните комисии.

Прехвърлянето на активите ще се предшества от детайлно проучване на състоянието на водностопанските системи и съоръжения, които са или ще станат публична общинска или публична държавна собственост, както и от изготвяне на оценка за нуждите от инвестиции в тях. През този период общините или държавата, във връзка със специфични нужди, може да изискват от търговските

5

дружества, в чиито активи са включени водностопански съоръжения и системи, да ги прехвърлят като публична общинска или държавна собственост по общия ред, което обаче не отменя задължението и за тях да бъде изготвена оценка за състоянието и нуждата от инвестиции.

Практически проучванията и оценката ще се извършат от търговските дружества, в чиито активи са включени съоръжения, които ще станат публична общинска или публична държавна собственост и/или които в момента експлоатират съоръжения, които в момента са публична собственост. Проучванията и оценката трябва да стартират възможно най-скоро след приемането на Стратегията. Механизмът, чрез който да се задължат държавните търговски дружества или с държавно участие, е чрез техните принципи – министрите на регионалното развитие и благоустройството, на енергетиката и енергийните ресурси, на земеделието и горите. Общинските ВиК търговски дружества могат да започват проучванията на доброволен принцип, и да бъдат задължени за осъществяване на тази дейност чрез преходните и заключителните разпоредби на Закона за водния регулатор.

След приключване на проучванията за състоянието на водностопанските системи и съоръжения и изготвянето на оценката за нуждите от инвестиции, назначените областни комисии следва да направят предложение за разпределяне на водностопанските съоръжения и системи като публична държавна собственост и публична общинска собственост.

2.2. Статут на търговските дружества, чиито активи - водностопански съоръжения и системи, ще бъдат преобразувани като публична държавна и публична общинска собственост

Политиката, която ще бъде осъществявана по отношение статута на търговските дружества, от чиито активи ще бъдат прехвърлени водностопанските съоръжения и системи като публична държавна и публична общинска собственост, се стреми да създаде условия, при които:

- максимално се ограничава възможността за раздробяване на съществуващите търговски дружества, предоставящи услуги във водния сектор, без да се отнема правото на общините да реализират техни политики относно предоставяне на услугите за водоснабдяване и канализация на избрани до момента от тях търговски дружества.

- установява се правен механизъм за продължаване функционирането на ВиК дружествата без допълнително натоварване на цената на услугите, произтичащо от искания на собствениците на водностопанските съоръжения и

- системи за заплащане на възнаграждения за ползването на тяхната публична собственост;

- запазват се търговските дружества и в максимална степен се гарантира запазването на всички материалните активи на дружествата (без водностопанските системи и съоръжения) и възможността да предоставят съответните услуги, които са осъществявали до момента в областта на водоснабдяването и канализацията, напояването, поддържането на водохранилищата и др.

- предлага се възможност общински търговски дружества ВиК да прекратят своето съществуване, като се присъединят към по-големи ВиК дружества в интерес на населението на съответната община.

За постигане на тези условия трансформациите, които ще претърпят търговските дружества като собственост и статут, следва да са в срокове, които да позволят на съответните търговски дружества да се подготвят за настъпващите промени и преходът да е плавен.

Поради тази причина е целесъобразно статутът на собствеността на търговските дружества към момента – държавни, смесени държавно-общински и общински, да се запази непроменен в периода на прехвърляне на част от активите им - водностопански системи и съоръжения в разпореждане на общините и държавата като публична собственост.

След приключване на процеса на прехвърляне на собствеността на водностопанските съоръжения и системи като публична държавна и публична общинска собственост статутът на съществуващите търговски дружества може да бъде променен при следните параметри:

ВиК дружества

ВиК дружествата каквито са към момента на приемане на Стратегията запазват всичките си материални активи, с които осъществяват дейността, включително сгради, материали, механизация и др. В случаите, когато отделни общини заявят желание да създадат собствено ВиК дружество и да напуснат ВиК дружеството, което ги е обслужвало, те имат право да получат своя дял от основния капитал на дружеството в пари в случай, че останалите собственици желаят да закупят техния дял. Напускащите общини нямат право да получат материални активи собственост на ВиК дружеството, което желаят да напуснат, освен в случаите, когато 100 % от собствениците дадат своето съгласие за предоставяне на исканите материални активи. За създаването на ново самостоятелно дружество ВиК от община или група общини се процедира по реда на Закона за регулиране на водните услуги.

ВиК дружествата могат да променят структурата на собствеността си и в случаите, когато общински ВиК дружества желаят да се присъединят към ВиК дружества с държавно участие, в случаите когато собствениците на минимум 51 % от дяловете на дружеството с държавно участие дадат съгласие за тази промяна.

Предприятие “Язовири и каскади”

Дружеството запазва всичките си материални активи, с които осъществяват дейността, включително сгради, материали, механизация и др. След прехвърляне на водностопанските съоръжения и системи като публична собственост, които сега са в активите на “Язовири и каскади”, дружеството продължава по право да осъществява дейности по стопанисването и поддръжката на същите.

Търговско дружество “Напоителни системи”

Дружеството запазва всичките си материални активи, с които осъществява дейността, включително сгради, материали, механизация и др. След прехвърляне на водностопанските съоръжения и системи като публична държавна собственост и предоставяне на хидромелиоративните съоръжения на сдруженията за напояване, които сега са в активите на "Напоителни системи", дружеството продължава по право да осъществява дейности по стопанисването и поддръжка на съоръженията публична държавна собственост..

Нормативното регламентиране на предлаганите по-горе промени в реструктурирането на собствеността на водностопанските системи и съоръжения ще се осъществи чрез разработване на Закон за собствеността и управлението на водностопанските съоръжения и системи.

3. Политика за управление и стопанисване на публичната инфраструктура в областта на водите.

Водностопанските системи и съоръжения се управляват по отрасли, съгласно икономическите закони и разпоредбите на Закона за собствеността и управлението на водностопанските системи и съоръжения и се развиват въз основа на Плановете за управление на речните басейни и при спазване на следните основни принципи:

- осигуряване на равен достъп до подаваната вода при спазване на параметрите на издадените разрешителни;
- гарантиране на надеждност, сигурност и безопасност на съоръженията и системите;
- защита на интересите на обществото;
- справедливо заплащане на услугата по доставяне на вода на водопотребителите;
- насърчаване на ефективното използване на количествата подавана вода
- пълна възвращаемост на разходите за водни услуги, включително разходите за ресурса и околната среда чрез цената на водната услуга. Политиката по определяне на цените на водните услуги се предлага от отрасловите ведомства и общинските съвети и се регулира съгласно Закона за регулиране на водните услуги.

Възлагането на дейности по изграждане, експлоатация, поддръжка на водностопански системи и съоръжения публична собственост изискват промени в Закона за държавната собственост и Закона за общинската собственост, съгласно който имоти – публична собственост, се отдават само чрез концесия.

Целесъобразно е Законът за концесиите и Законът за общинската собственост да бъдат допълнени и със специфичните правила за привличане на инвеститори, в частност в областта на водностопанските системи и съоръжения чрез схемата "построй-оперирай-предай" (BOT).

Законът за собствеността и управлението на водностопанските системи и съоръжения следва да регламентира специфични форми за предаване на

публичната собственост за стопанисване и управление от търговските дружества, както и правилата и изискванията за управление на тази собственост

4. Политика по финансиране

Набирането и изразходването на средствата от различните източници на финансиране, както и тяхното място във финансовите потоци, следва да е координирано. За целта следва да се изготви национална, областни и общински инвестиционни стратегии за инвестиции в отраслите във водния сектор, както и бизнес планове за развитието на “Язовири и каскади”, “Напоителни системи” и ВиК дружествата и др., които да бъдат съгласувани и координирани от Комисията за регулиране на водните услуги.

Основните източници на финансиране на дейностите на годишна база по предоставянето на услуги, свързани с отраслите във водния сектор, и осигуряването на достатъчно количество и качество на водата като ресурс са:

а. индивидуални средства, заплащани от потребителите на вода – фирми и граждани.

б. средства от републиканския бюджет за осигуряване на националното съфинансиране

в. средства от общинските бюджети

г. средства от Предприятието за управление на дейностите по околна среда (ПУДОС)

д. средства, предоставени от предприєдинителните фондове на ЕС, както и от кохезионния и структурните фондове на ЕС след присъединяването на страната

е. грантови средства по различни донорски програми извън ЕС

ж. банкови кредити

з. привлечени средства за инвестиции във водностопански системи и съоръжения с публичен характер от частни инвеститори

Средствата, изразходвани от частни лица и фирми за изграждане на водностопанска инфраструктура за техни нужди, включително и поради изисквания свързани с опазване на околната среда и поети ангажименти в хода на преговорите за членство в ЕС, не са обект на разглеждане в тази Стратегия. Осигуряването на средства за финансиране на тази инфраструктура остава ангажимент на лицата и фирмите. Политиката за подпомагане на такива начинания се ограничава до предоставянето на преференциални кредити от ПУДОС за водоспестяващи технологии и пречиствателни съоръжения за отпадъчни води.

Средствата от посочените по-горе източници ще покриват текущите и инвестиционните разходи, като има точно регламентиране на мястото на финансовите източници в общия процес на финансиране. Критериите за това разпределение са:

Текущите разходи, свързани с предоставянето на водни услуги на потребители, ще се покриват изцяло от индивидуалните средства, заплащани от потребителите на тези услуги - населението и фирмите.

От индивидуалните средства на тези потребители ще се покриват и част от инвестиционните разходи на ВиК и други оператори, които са предвидени в техните инвестиционни бизнес планове и са включени в одобрените от Комисията за регулиране на водните услуги. Новопостроените обекти ще се актуват по реда на съществуващите като публична държавна или публична общинска собственост съобразно статута на собствеността, към която новите обекти принадлежат в съответствие с предложените в Стратегията политики по собствеността.

Средства от републиканския бюджет ще се изразходват **само** за покриване на националната част от съфинансирането на обекти по различни програми на ЕС, в т.ч. чрез привлечени кредити от международни европейски финансови институции съобразно политиката на Министерство на финансите за осигуряване на национално съфинансиране. Построените обекти ще се актуват като публична държавна или публична общинска собственост

Следва да се обсъди възможността Републиканският бюджет да предоставя също така и целеви средства чрез системата за социално подпомагане на социално слаби слоеве от населението за заплащане на услугата за питейно-битово водоснабдяване, както и за отвеждане и пречистване на отпадъчните води предвид факта, че това е хуманитарна дейност, задоволяваща основни жизнени потребности на населението.

Със средства от общинските бюджети ще се финансират по-малки обекти от значение за една община, които след завършването им ще се актуват като публична общинска собственост.

Средствата от ПУДОС ще са насочени основно към осигуряване на дейността на Националната система за мониторинг на водите и стопанисването на минералните води, както и към проекти, които целят осигуряването на добро качество на водни ресурси и ефективно използване на водните ресурси, в т.ч.: неголеми проекти за канализации и пречиствателни станции за отпадъчни води съгласно приетата от МС програма за приоритетно изграждане на ГПСОВ; малки водоснабдителни обекти за населени места, в които няма изградена водоснабдителна мрежа, изграждането на резервни водоизточници от подземни води, разкриващи по-дълбоките и чисти подземни води и др.

Проектите по ИСПА следва да са насочени основно към изпълнение на поетите ангажменти, свързани с прилагането на изискванията на директивата за отпадъчните води от населените места.

Проектите по програма САПАРД (публичните мерки за общинска инфраструктура) в частта за водна инфраструктура да се фокусират към изграждане на водопроводна и канализационна мрежи на общините при строго спазване на принципа за ефективност на направените инвестиции.

Проектите по програма ФАР да се насочат основно към повишаване на капацитета на отделните институции за управление изградените обекти със средства на предприсъединителните фондове.

Проектите, финансирани от структурни фондове и кохезионен фонд, ще бъдат приоритетно насочени към пълен воден цикъл на по-големите населени места;

Проектите в областта на околната среда, финансирани от регионален фонд, ще са фокусирани към междуобщински и междурегионални съоръжения на водната инфраструктура. Детайлното определяне на приоритетите за финансиране на проекти, свързани с водния сектор от фондове на ЕС след присъединяването, ще се извърши при изготвянето на оперативните програми към Националния план за развитие – оперативна програма околна среда; аграрна оперативна програма и др.

Проектите свързани с публични инвестиции в малките населени места ще се финансират и по програмата за развитие на селските райони

Средствата по предоставени грантове и банковите кредити не могат да бъдат дефинирани и следва да се изразходват според възможностите.

Привлечени средства от частни инвеститори чрез прилагане на схемата “построй-ползвай-предай” ще бъдат насочвани основно за изграждане на нови големи водохранилища, както и в случаите, когато е проявен и реализиран интерес към концесионирането на големи водоснабдителни и канализационни системи на населените места.

Инвестициите предвидени в регионалните оперативни програми и програмите за развитие на селските райони следва да бъдат съгласувани с оперативната програма по околна среда и Националния план за развитие.

Конкретните разчети за финансовото осигуряване на стратегията ще бъдат извършени в процеса на разработване на Националния план за развитие и оперативните програми към него.

Механизмите при набиране на средствата от ползватели на вода ще претърпят следните промени:

Всички водоползватели и/или ползватели на водната среда, титуляри на разрешителни издадени по реда на Закона за водите заплащат такса за водоползване и ползване на водната среда и/или такса за замърсяване, чрез които държавата покрива разходите си за управление на водите, стопанисване на минералните води, изключителна държавна собственост, изграждането, поддържането и експлоатацията на Националната система за мониторинг на водите.

Лицата, на които се предоставят водни услуги заплащат цената на водната услуга при спазване на принципа за пълна възвращаемост на разходите за водни услуги.

Цените ще бъдат различни и в зависимост от провежданата политика от отрасловите ведомства и общинските съвети и ще бъдат регулирани от Комисията за регулиране на водните услуги.

Промените в набираните такси за замърсяване на водите от заустване на отпадъчни води:

Променя се принципът на определяне на размера на таксата за замърсяване на водите от заустване на отпадъчни води. Таксите ще се начисляват на база на замърсяващите вещества, определени като абсолютен годишен товар на замърсяване, обвързано с разрешителните за заустване на отпадъчни води. Тази промяна се налага с цел постигане на справедливост при прилагане на принципа “замърсителят плаща” и премахване на съществуващото положение, при което населението, което е включено в канализационна мрежа и пречистване на отпадъчни води, заплаща по-висока цена на водните услуги, като замърсява в по-малка степен водните обекти, докато населението, чиито отпадни води замърсяват в по-голяма степен водните обекти, заплаща по-ниски цени за водните услуги.

5. Приоритетни действия за осъществяване на политиките

№ по ред	Действие	Отговорна институция	Начален и краен срок	Забележка
	<i>Политики по управление на водите на основата на естествените речни басейни</i>			
1	Разработване на проект на нов Закон за водите	МОСВ	краен срок – януари 2005	
2	Разработване на икономически анализи за всеки от четирите басейна за управление	МОСВ	2004 – 2005	
3	Създаване на двустранни комисии със съседни държави за управление на трансграничните води, разработване и подписване на споразумения в областта на водите	МВНР МОСВ	2004 - 2007	В съответствие с последователността и графика, предложени в Стратегията
4	Публикуване на страницата на МОСВ и басейновите дирекции на месечна, тримесечна и годишна информация за състоянието на водните ресурси.	МОСВ	текущо	
5	Разработване и публикуване на годишни доклади за състоянието на питейните и минералните води	МЗ	ежегодно, считано от 2005	
6	Публикуване на преглед на проблемите по защитата от вредното въздействие на водите	ПКЗНБАК към МС	Ежегодно, считано от 2006	

7	Доразработване и публикуване на публичните регистри по Закона за водите в интернет страницата на МОСВ и на Басейновите дирекции	МОСВ	краен срок юли 2005	
8	Разработване на Национална програма за завършване на строителството на започнатите строителни работи на 18 броя язовири в Р.България	МРРБ МЕЕР МЗГ ПКЗНБАК към МС	Април 2005	
9	Определяне на силно модифицираните водни обекти; на водните обекти за питейно-битово водоснабдяване; на подземните водни обекти, за които ще се определят по-малко строги цели	МОСВ	2005	
10	Изготвяне на регионална опаративна програма и оперативна програма за околна среда	МФ МОСВ МРРБ	Декември 2005	
11	Интегриране на системата за мониторинг на количеството на водните ресурси към Националната система за мониторинг на водите	МОСВ	2006	
12	Начало на разработване на планове за управление на всеки от речните басейни в съответствие с Рамковата директива по водите	МОСВ	2006	
13	Публикуване на преглед на проблемите по управление на водите в	МОСВ	2007	

	РБългария			
14	Публикуване на проект (чернова) на плановете за управление на речните басейни	МОСВ	2008	
15	Консултации с обществеността и одобряване на плановете за управление на речните басейни	МОСВ	2009	
16	Одобрение на плановете за управление на речните басейни		2009	
	<i>Политики по собствеността и управлението на публичната инфраструктура в областта на водите</i>			
17	Разработване на проект на Закон за собствеността и управлението на водостопанските съоръжения и системи	Администрация на МС МРРБ МЗГ МЕЕР МИ	април 2005	разглеждане на проектозакона от МС и внасяне в НС – май 2005 г.
18	Предложение за разширяване на обхвата на внесения в НС проектозакон за регулиране на водоснабдителните и канализационни услуги и промяна на наименованието му на Закон за регулиране на водните услуги	МРРБ МЗГ МЕЕР	2004	

19	Промени в Закона за концесиите и включване в него на принципа “построй-оперирай- предай”	Администрация на МС	в сроковете, предвидени за предстоящите промени в Закона за концесиите	
20	Разработване на дългосрочна национална програма за строителство на малки ВЕЦ	МЕЕР	януари 2005	
21	Екологична оценка по ЗООС на Националната програма за строителство на малки ВЕЦ	МЕЕР МОСВ	в съответствие със сроковете и процедурите по ЗООС	
22	Изготвяне на методически указания за проучване на състоянието на водностопанските системи и съоръжения, които са или ще станат публична общинска или публична държавна собственост и за оценка на нуждите от инвестиции в тях.	МРРБ МЗГ МЕЕР	октомври 2004	МРРБ – за ВиК съоръженията и системите, в т.ч. контролно-измервателните устройства на водоизточниците МЗГ - за хидромелиоративните системи и съоръжения МРРБ, МЗГ, МЕЕР и МОСВ - за водохранилищата
23	Изготвяне на опис на язовирите и микроязовирите по общини с информация за собственост	МОСВ	декември 2004	
24	Детайлно проучване на състоянието на водни обекти и водностопанските системи и съоръжения, които са или ще станат публична общинска или държавна собственост, както и	МРРБ чрез ВиК дружествата МЗГ чрез	декември 2005	1. ВиК дружествата – за всички системи и съоръжения, в т.ч. водоземни съоръжения, водохранилища и съоръжения за предпазване от вредното

	изготвяне на оценка за нуждите от инвестиции в тях.	<p>“Напоителни системи” ЕАД</p> <p>МЕЕР чрез “Язовири и каскади” ЕАД</p> <p>Общините, чрез общинските фирми</p>		<p>въздействие на водите, които са в активите им и/или които експлоатират</p> <p>2. “Напоителни системи” ЕАД – за хидромелиоративните съоръжения на територията на страната, с изключение на тези, собственост на частни лица, както и за водоземните съоръжения, водохранилища и съоръженията за предпазване от вредното въздействие на водите, които експлоатират или са в активите им</p> <p>3. “Язовири и каскади” ЕАД – за водохранилища, съоръжения и системи, в т.ч. съоръженията за предпазване от вредното въздействие на водите които са в активите им и/или които експлоатират</p> <p>4. МРРБ – за съоръженията за предпазване от вредното въздействие на водите в границите на населените места извън тези по предходните т.</p> <p>5. МЗГ - за съоръженията за предпазване от вредното въздействие на водите извън границите на населените места и извън тези по предходните точки</p>
--	---	---	--	---

				6. Общинските фирми “Вик” - за всички системи и съоръжения, в т.ч. водоземни съоръжения, водохранилища, които са в активите им и/или които експлоатират
25	Разработване на Постановление на Министерски съвет на РБългария, с което ще се институционализират национална и областни комисии, отговорни за определянето и актуването на системите и съоръженията публична собственост	Администрация на Министерски съвет	декември 2005	Приемане от МС – януари 2006 ⁶ .
26	Институционализиране на национална и областни комисии по въпросите на собствеността	Администрация на МС Областните управи	февруари 2006	Администрация на МС – за националната комисия Областните управи – за областните комисии
27	Деактуване на съоръженията и системите в активите на търговските дружества (Вик, “Напоителни системи” и “Язовири и каскади” и др.) и актуването им като общинска или държавна публична собственост съгласно постановките на Стратегията	Съответните търговски дружества, общини и областни управи	май 2006	
28	Счетоводно отписване от баланса на търговските дружества “Специализирани болници за	МЗ	Декември 2004	

6

	рехабилитация” на водоземните съоръжения за минерални води и предаване на документацията за тези съоръжения от МЗ, където е представена на МОСВ			
29	Разработване на национална програма за възстановяване поддържане и развитие на съоръженията за предпазване от вредното въздействие на водите	ГЗ МРРБ МЗГ	Май 2005	
30	Разработване на Национална програма за възстановяване и поддържане на проводимостта на руслата на реките	МРРБ МЗГ ГЗ Областните управители	Май 2005	

VI. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

Заместник министър-председателят и министър на икономиката ежегодно внася в Министерския съвет доклад за изпълнение на стратегията, включително и приоритетните действия за изпълнение на политиките и контролира и оценява извършените действия.